

Asmens duomenų apsauga

Fizinio asmens teisė į duomenų apsaugą – pagrindinė teisė

Pagal Europos Sąjungos Pagrindinių teisių chartiją (toliau – ir Chartija), jos 8 straipsnį, kiekvienas turi teisę į savo asmens duomenų apsaugą (1 d.), tokie duomenys turi būti tinkamai tvarkomi ir naudojami tik konkrečioms tikslams ir tik atitinkamam asmeniui sutikus ar kitais įstatymo nustatytais teisėtais pagrindais, kiekvienas turi teisę susipažinti su surinktais jo asmens duomenimis bei į tai, kad jie būtų ištaisomi (2 d.). Nepriklausoma institucija kontroliuoja, kaip laikomasi šių taisyklių (3 d.). Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – ir SESV) 16 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad kiekvienas asmuo turi teisę į savo asmens duomenų apsaugą. Chartijoje yra numatytas atskiras straipsnis teisei į privatų ir šeimos gyvenimą (9 str.), kuriame nustatyta, jog kiekvienas asmuo turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir komunikacijos slaptumas.

Asmens duomenų apsauga

Teisė į duomenų apsaugą ≠ teisė į privataus gyvenimo gerbimą (pvz., asmens duomuo asmens kodas iš esmės ne paties žmogaus, o valstybės institucijų suteiktas duomuo)

Paminėtina, kad nei Lietuvos Respublikos Konstitucija, nei Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (Konvencija) tiesiogiai nenumato asmens teisės į jo duomenų apsaugą. Tačiau teisės į privatumą kontekste yra ginama ir asmens teisė į jo duomenų apsaugą.

Svarbus Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d. nutarimas, kuriame teikiama nuoroda į Europos Žmogaus Teisių Teismo (EŽTT) sprendimą:

- „Europos žmogaus teisių teismas 1992 m. gruodžio 16 d. sprendime byloje Niemietz prieš Vokietiją (Cour Eur. D. H., arret Niemietz du 16 decembre 1992, sšćrie A n° 251) nurodė, kad nėra nei galimybės, nei būtinybės išsamiai apibrėžti sąvoką "privatus gyvenimas", ir išanalizavo kai kuriuos tokio gyvenimo požymius. Jis pabrėžė, kad būtų per daug siaura privatumą tapatinti su "intymiu būreliu", kur kiekvienas asmuo gali elgtis kaip tinkamas ir visiškai atsiriboti nuo išorinio pasaulio. Privataus gyvenimo gerbimas, šio teismo manymu, tam tikra prasme yra individo teisė užmegzti ir plėtoti santykius su kitais individualiais. Europos žmogaus teisių teismas padarė išvadą, jog net ir profesinėje ar komercinėje veikloje žmogus turi tam tikrą teisę į privatumą, ir tai visų pirma pasakytina apie laisvųjų profesijų darbuotojus, kurių gyvenamoji vieta gali būti ir darbo vieta, t. y. "galima namuose atlikti veiklą, susijusią su profesija ar komercija, ir savo kontoroje ar komercinėje patalpoje verstis asmeninio pobūdžio veikla".
- Privataus gyvenimo teisinė samprata siejama su asmens būseną, kai asmuo gali tikėtis privatumo, su jo teisėtai privataus gyvenimo lūkesčiais. Jei asmuo atlieka viešo pobūdžio veikas ir tą supranta arba turi ir gali suprasti, nors ir savo namuose ar kitose privačiose valdose, tai tokios viešo pobūdžio veikos nebus apsaugos objektas pagal Konstitucijos 22 ir Konvencijos 8 straipsnius, ir asmuo negali tikėtis privatumo.
- Valstybės bei savivaldybių pareigūnų ir tarnautojų veikla, susijusi su valstybės bei savivaldybių valdžios ir valdymo funkcijų įgyvendinimu, visada yra viešo pobūdžio. Demokratinėje teisinėje valstybėje jos pareigūnų ir tarnautojų viešas pareigų atlikimas yra vienas esminių principų, saugančių nuo jų savivalės ar piktnaudžiavimo.
- Visiško privatumo asmuo negali tikėtis ir tada, kai jis pažeidžia privačios teisės normas, reguliuojančias komercinę ar kitokią privataus pobūdžio paslaptį. Pavyzdžiui, sutarties, kurioje įtvirtinta komercinė paslaptis, kontrahentas kreipiasi į teismą ar kitą ginčą sprendžiančią instituciją, jai atskleidžia sutarties turinį ir prašo įpareigoti pažeidėją įvykdyti sutarties sąlygas ir atlyginti padarytus nuostolius. Tokiu atveju pažeidėjas negali tikėtis, kad jam pažeidinėjant sutarties sąlygas kita sutarties šalis negins savo teisių teisme ar kitoje ginčus sprendžiančioje institucijoje.
- Konstitucinis Teismas pažymi, kad asmuo, darydamas nusikalstamas ar kitas priešingas teisei veikas, neturi ir negali tikėtis privatumo. Žmogaus privataus gyvenimo apsaugos ribos baigiasi tada, kai jis savo veiksmais nusikalstamai ar kitaip neteisėtai pažeidžia teisės saugomus interesus, daro žalą atskiriems asmenims, visuomenei ir valstybei.“

Asmens duomenų apsauga

EŽTT sprendamas bylas dėl asmens duomenų apsaugos iš esmės turi remtis Konvencijos 8 str. „Teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą“.

Europos Žmogaus Teisių Teismo didžiosios kolegijos **2017 m. rugsėjo 5 d. sprendimas byloje Bărbulescu prieš Rumuniją** (pareiškimo Nr. 61496/08, svarbos lygis – skelbta Rinkinyje) Dėl darbuotojo naudojimosi internetu darbo vietoje stebėjimo ir surinktų duomenų naudojimo pateisinant jo atleidimą

Asmens duomenų apsauga (Barbulescu)

Barbulescu faktinės aplinkybės

- Pareiškėjas buvo atleistas iš privačios įmonės dėl to, kad naudojosi įmonės internetu tinklu savo darbo valandomis, pažeisdamas vidaus taisykles, pagal kurias įmonės kompiuterių naudojimas asmeniniais tikslais buvo draudžiamas. Jo darbdavys tam tikrą laikotarpį stebėjo jo bendravimą Yahoo Messenger paskyroje, kurią jis buvo paprašytas susikurti tam, kad galėtų atsakinėti į klientų užklausas. Nacionaliniame procese pateikti įrašai rodė, kad jis susirašinėjo aiškiai privataus pobūdžio žinutėmis su kitais žmonėmis.
- Europos Žmogaus Teisių Teisme pareiškėjas teigė, kad jo sutarties nutraukimas rėmėsi jo teisės į pagarbą privačiam gyvenimui ir susirašinėjimui pažeidimu, ir kad nacionaliniai teismai neapsaugojo šios teisės. 2015 m. sausio 12 d. sprendime Europos Žmogaus Teisių Teismo kolegija nusprendė, kad nebuvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis. Kolegijos nuomone, nebuvo priežasčių spręsti, kad nacionalinės institucijos jų vertinimo laisvės ribose nenustatė teisingos pusiausvyros tarp pareiškėjo teisės į pagarbą jo privačiam gyvenimui pagal 8 straipsnį ir jo darbdavio interesų. 2016 m. birželio 8 d. pareiškėjo prašymu byla buvo perduota didžiajai kolegijai.

Asmens duomenų apsauga (Barbulescu)

a) Konvencijos 8 straipsnio taikymas. Susirašinėjimas internetu realiu laiku, dėl kurio šiuo atveju kilo ginčas, buvo bendravimo forma, leidžianti asmenims gyventi privatų socialinį gyvenimą. Be to, „susirašinėjimo“ sąvoka apima pranešimų siuntimą ir gavimą net ir naudojantis darbdavio kompiuteriu. Pareiškėjas buvo neabejotinai informuotas apie draudimą asmeniniais tikslais naudotis internetu, kuris buvo įtvirtintas darbdavio vidaus taisyklėse. Vis dėlto, jis nebuvo iš anksto informuotas apie darbdavio vykdomo darbuotojų stebėjimo apimtį ir pobūdį ar apie galimybę, kad darbdavys gali turėti prieigą prie jo pranešimų turinio.

- Diskutuotina, ar griežtos darbdavio taisyklės leido pareiškėjui pagrįstai tikėtis privatumo. Kad ir kaip bebūtų, darbdavio taisyklės negali sumažinti privataus socialinio gyvenimo darbo vietoje iki nulio. Pagarba privačiam gyvenimui ir susirašinėjimo privatumui turi egzistuoti, net jei ir gali būti apribota tiek kiek būtina. Taigi pareiškėjo susirašinėjimas darbo vietoje patenka į „privataus gyvenimo“ ir „susirašinėjimo“ sąvokas, tad šiuo atveju taikytinas Konvencijos 8 straipsnis.

b) Bylos esmė. Atsižvelgiant į šio atvejo konkrečias aplinkybes, išvadą dėl Konvencijos 8 straipsnio taikymo bei į tai, kad pareiškėjo teisė į pagarbą jo privačiam gyvenimui ir susirašinėjimui buvo apribota privataus darbdavio veiksmais, pareiškėjo skundas nagrinėtinas valstybės pozityvių pareigų požiūriu.

Asmens duomenų apsauga (Barbulescu)

Neatrodė, kad pareiškėjas buvo iš anksto informuotas apie jo darbdavio vykdomo stebėjimo apimtį ir pobūdį ar apie galimybę, kad darbdavys gali turėti prieigą prie jo žinučių turinio. Nacionaliniai teismai nenustatė, ar pareiškėjas buvo iš anksto informuotas apie galimybę, kad darbdavys gali imtis stebėjimo priemonių, ir apie tokių priemonių apimtį ar pobūdį. Kad būtų kvalifikuojamas kaip išankstinis informavimas, darbdavio perspėjimas turėjo būti pateiktas prieš pradėdant stebėjimo veiksmus, ypač kai jie taip pat apėmė prieigą prie darbuotojų bendravimo turinio.

Stebėjimo apimties ir įsibrovimo į pareiškėjo privatumą laipsnio klausimas nebuvo nagrinėjamas nei vieno nacionalinio teismo, nors atrodo, kad darbdavys stebėjimo laikotarpiu įrašinėjo pareiškėjo bendravimą realiuoju laiku, priėjo prie jo ir atspausdino jo turinį. Nacionaliniai teismai pakankamai neįvertino, ar buvo teisėtų priežasčių, kurios pateisintų pareiškėjo susirašinėjimo stebėjimą. Be to, nei apygardos teismas, nei Apeliacinis teismas pakankamai nenagrinėjo, ar darbdavio siekiamas tikslas galėjo būti pasiektas mažiau ribojančiomis priemonėmis nei prieiga prie pareiškėjo susirašinėjimo turinio.

Nei vienas teismas nevertino stebėjimo pasekmių rimtumo ir vėlesnio drausminio proceso. Šiuo atžvilgiu pareiškėjui buvo skirta pati griežčiausia drausminė sankcija, t. y. atleidimas.

Nacionaliniai teismai nenustatė, ar, kai darbdavys pakvietė pareiškėją pasiaiškinti apie įmonės išteklių, konkrečiai interneto, naudojimą, darbdavys jau buvo susipažinęs su nagrinėjamo susirašinėjimo turiniu. Nacionalinės institucijos nenustatė, kuriuo metu per drausmines procedūras darbdavys susipažino su tuo turiniu. Pripažinimas, kad su bendravimo turiniu gali būti susipažįstama bet kurioje drausminės procedūros stadijoje, prieštarauja skaidrumo principui (Ministrų komiteto Rekomendacija CM/Rec(2015)5 valstybėms narėms dėl asmens duomenų tvarkymo darbo santykių kontekste).

Asmens duomenų apsauga (Barbulescu)

- Taigi nacionaliniai teismai nenustatė, konkrečiai, ar pareiškėjas buvo iš anksto informuotas savo darbdavio apie galimybę, kad jo susirašinėjimas per Yahoo Messenger gali būti stebimas; jie taip pat neatsižvelgė į tai, kad jis nebuvo informuotas apie stebėjimo pobūdį ar apimtį, ar į įsibrovimo į jo privatų gyvenimą ir susirašinėjimą laipsnį. Be to, jie nenustatė, pirma, konkrečių priešasčių, pateisinančių stebėjimo priemonių taikymą; antra, ar darbdavys galėjo naudoti priemones, kurios mažiau įsibrautų į pareiškėjo privatų gyvenimą ir susirašinėjimą; ir trečia, ar prie susirašinėjimo galėjo būti prieita be jo žinios.
- Todėl, nepaisant valstybės plačios vertinimo laisvės, nacionalinės institucijos nesuteikė pakankamos apsaugos pareiškėjo teisei į pagarbą jo privačiam gyvenimui ir susirašinėjimui ir dėl to nenustatė teisingos pusiausvyros tarp konkuruojančių interesų.

Asmens duomenų apsauga

Kita vertus, su teise į privataus gyvenimo gerbimą, duomenų apsauga susijusi teisė „būti pamirštam“, o EŽTT yra priėmus **2021 m. birželio 22 d. sprendimą byloje Hurbain prieš Belgiją (Pareiškimo Nr. 57292/16)** (tiesa, ji perduota Didžiajai Kolegijai). Šiame sprendime nebuvo konstatuotas Konvencijos 10 str. „Saviraiškos laisvė“ pažeidimas.

Asmens duomenų apsauga (Hurbain)

Bylos santrauka

Europos Žmogaus Teisių Teismas (trečias skyrius) nusprendė, kad reikalavimas nuasmeninti straipsnį laikraščio elektroniniame archyve (kuriame buvo kalbama apie asmens dalyvavimą mirtiname kelių eismo įvykyje, už kurį jis vėliau buvo nuteistas) nepažeidė pareiškėjo leidėjo teisės į saviraiškos laisvę pagal Europos žmogaus teisių konvencijos 10 straipsnį. Pareiškėjas, Patrick Hurbain laikraštis „Le Soir“, paskelbė straipsnį, kuriame pranešama apie daugybę mirtinų automobilių avarijų, įvykusių per trumpą laiką. Jame buvo paminėtas visas vienas iš dalyvaujančių vairuotojų „G“, kuris sėkmingai padavė pareiškėją („Le Soir“) į teismą ir gavo palankų sprendimą, vardas. EZTT pritarė nacionalinių teismų sprendimui ir pabrėžė, kad asmuo, kuris nėra viešas asmuo, gali įgyti žinomumą baudžiamojo proceso/teisminio proceso metu, tačiau laikui bėgant jis gali sumažėti, todėl jis gali pasikliauti teise būti pamirštam, kad vėl taptų visuomenei nežinomu žmogumi.

Asmens duomenų apsauga

Europos Sąjungoje asmens duomenų apsaugos išsamų teisinį reguliavimą numato Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas (toliau – ir BDAR), kuris taikomas nuo 2018 m. gegužės 25 d. Iš esmės jame nustatoma, kokie asmens duomenys, kokiais principais, kokioje teritorijoje saugomi, išimtis, kada BDAR netaikomas.

Kokioje teritorijoje taikomas ES teisė, viršmas Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje:

Bodil Lindqvist, byla C-101/01 (2003): Teismas nustatė, kad DAD (Duomenų apsaugos direktyva) neturėtų būti aiškinama kaip taikoma visam internetui (atkreipkite dėmesį į ilgą atotrūkį iki kito sprendimo, kuris rodo, kiek mažai dėmesio šiai temai buvo skiriama iki šiol).

– **Digital Rights Ireland, sujungtos bylos C-293/12 ir C-594/12 (Didžioji kolegija) (2014 m.):** byloje buvo nagrinėjama ne teritorinė apimtis per se, bet 68 p. nurodo, kad Chartijos apsauga turi būti taikoma, kai duomenys laikomi už ES ribų.

– **Google Spain, byla 131-12 (Didžioji kolegija) (2014 m.):** teisės taikymas ES įsteigtai bendrovei buvo pagrįstas „neatskiriamai susijusiu“ su ne ES įsteigta bendrove. „Google“ Europos filialų veikla buvo laikoma neatsiejamai susijusi su „Google“ paieška, kurią atlieka „Google“ pagrindinė įmonė Jungtinėse Valstijose. Todėl visai paieškai buvo taikoma ES duomenų apsaugos teisė.

Asmens duomenų apsauga

- **Schrems, byla C-362/14 (Didžioji kolegija) (2015 m.):** patvirtinta, kad duomenų perdavimo taisyklės turi atitikti Chartijos ir pagrindinių teisių standartus. Konkrečiai, Teismas pripažino negaliojančia ES ir JAV saugaus uosto schemą, kuri neužtikrina veiksmingos tinkamos apsaugos nuo JAV valdžios institucijų prieigos prie duomenų, susijusių su asmens duomenimis, kurie turėjo buvo perkelti į JAV.
- **ES ir Kanados PNR, nuomonė 1/15 (Didžioji kolegija) (2017 m.):** įvertintas ES duomenų apdorojimo standartų Kanadoje taikymas.
- **Google prieš CNIL, byla C-507/17, Didžioji kolegija (2019 m. rugsėjo 24 d.):** pagal DAD ir BDAR, teisė į paieškos rezultatų nuorodų panaikinimą turėtų būti taikoma tik ES; interneto prigimtis reiškia, kad ES teisės ekstrateritorinis poveikis neturėtų būti taikomas.

Asmens duomenų apsauga

Todėl, nepaisant to, kad asmens duomenų apsaugos teisminė praktika (konkrečiai kalbėsiu pirmiausia apie administracinių teismų ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (LVAT) praktiką) buvo formuojama ir anksčiau, paminėsiu kelias administracinių teismų bylas, susijusias būtent su BDAR taikymu.

Dėl fizinio asmens vykdomo vaizdo stebėjimo, kai stebėjimas yra nukreiptas į duomenis tvarkančio (vaizdo stebėjimą vykdančio) asmens privačios sferos išorę (VAAT 2019- 04-02 administracinė byla Nr. eI-2126-815/2019)

2018-08-27 Inspekcija gavo X. X. skundą, kuriame nurodyta, kad X. X. kaimynas Y. Y. yra įsirengęs vaizdo stebėjimo kamerą ir filmuoja X. X. ir jo šeimos narius. Išnagrinėjusi skundą, Inspekcija nustatė, kad Y. Y. vykdamas vaizdo stebėjimą savo nuosavybėje į vaizdo stebėjimo apimtį taip pat pateko ir pareiškėjui priklausanti nuosavybė bei 2 vieša erdvė, todėl BDAR 2 straipsnio 2 dalies c punkte nustatyta išimtis nagrinėjamu atveju yra netaikoma, o Y. Y. laikytinas duomenų valdytoju BDAR 4 straipsnio 7 punkto prasme. Šiuo pagrindu Inspekcija negalėjo daryti išvados, kad vaizdo stebėjimo vykdymas, kiek jis apėmė pareiškėjui priklausančią nuosavybę bei viešą teritoriją, būtų atitikęs BDAR 5 straipsnio 1 dalies a ir c punktuose itvirtintus principus. Tokia išvada padaryta, atsižvelgiant į tai, kad vaizdo stebėjimu buvo siekiama užtikrinti Y. Y. turto saugumą. Inspekcija pripažino pareiškėjo skundą pagrįstu ir pateikė Y. Y. nurodymą nutraukti vaizdo stebėjimą, vykdomą ne savo teritorijoje. Inspekcijos sprendime buvo paminėta, kad Inspekcija iš pareiškėjo gavo apylinkės teismo sprendimą, kuriuo Y. Y. yra panaikinta nuosavybės teisė į stebimą kelią. Y. Y. apskundė Inspekcijos 2018-12-20 sprendimą VAAT, nurodydamas, kad Inspekcijos sprendimas buvo priimtas vadovaujantis apylinkės teismo sprendimu, kuris dar neįsiteisėjęs. VAAT Y. Y. skundą atmetė kaip nepagrįstą. VAAT sprendime nurodė, kad Y. Y. skunde nurodytas apylinkės teismo sprendimas jau įsiteisėjo, o kitokių įrodymų, dėl kurių reiktų naikinti skundžiamą Inspekcijos sprendimą Y. Y. nepateikė. Dar daugiau, VAAT, teismo posėdyje išanalizavęs Y. Y. atstovo pateiktą vaizdo medžiagą, nustatė, kad be jokio reikalo buvo filmuojami trečiojo suinteresuoto asmens nuosavybė ir vaikas, stovėjęs ne ant Y. Y. priklausančios žemės sklypo (galimai – net ant gatvės). Todėl Inspekcija padarė faktiniais duomenimis pagrįstą teisinę išvadą, atitinkančią teisės aktų nuostatas, kad pareiškėjas siekė vykdyti vaizdo stebėjimą savo nuosavybės atžvilgiu, tačiau neužtikrino, kad į vaizdo stebėjimo lauką nepatektų pareiškėjui priklausanti nuosavybė.

Asmens duomenų apsauga

Dėl vaizdo stebėjimo, išeinančio už stebėjimą vykdančio asmens privačios teritorijos ribų (LVAT 2020-12-16 nutartis administracinėje byloje Nr. eA-3499-629/2020)

Inspekcija 2019-03-29 gavo X. X. skundą, kuriame nurodyta, kad byloje buvo pateikta filmuota vaizdo stebėjimo kamerų medžiaga, iš kurios jis suprato, kad Y. Y. stebi jo privačią teritoriją. Išnagrinėjusi skundą, Inspekcija padarė išvadą, kad: (1) Y. Y. vykdytas vaizdo stebėjimas, kiek jis buvo vykdomas ne jam priklausančioje teritorijoje ir bendro naudojimo kelyje, buvo neteisėtas ir tokiu būdu skundžiamas asmuo pažeidė BDAR 5 straipsnio 1 dalies a punkte įtvirtintą teisėtumo principą; (2) Y. Y., vykdydamas vaizdo stebėjimą ne tik jam priklausančioje teritorijoje ir tinkamai apie jį neinformuodamas, neįgyvendino BDAR 13 straipsnio 1–2 dalių reikalavimų. Nustačius šiuos pažeidimus ir atsižvelgiant į tai, kad Y. Y. vaizdo stebėjimo sprendimo priėmimo metu jau nevykdė, Y. Y. nurodymai nebuvo teikiami, tačiau pareikštas papeikimas. Y. Y. apskundė Inspekcijos sprendimą teismui, nuroydamas, kad jis nerinko ir netvarkė jokių X. X. priklausančių asmens duomenų. Pirmosios instancijos teismas 2019-12-20 sprendimu Y. Y. skundą atmetė konstatuodamas, kad Inspekcija pagrįstai nurodė sprendime, kad net Y. Y. nurodytos aplinkybės negali būti pakankamas pagrindas vykdyti vaizdo stebėjimą tokia apimtimi, kokia ją vykdė Y. Y., nes vaizdo stebėjimas buvo vykdomas ne tik kelio, bet ir kitų privačių namų atžvilgiu; kad Inspekcija pagrįstai argumentavo, kad siekiant įrodyti tam tikrus statybos pažeidimus, nėra būtina vykdyti vaizdo stebėjimą, nes šie tikslai gali būti pasiekti ir galimai neteisėtą įvažiavimą ar statinius užfiksuojant fotoaparatais; kad Inspekcija pagrįstai nurodė, kad asmenys privačioje aptvortoje teritorijoje turi teisėtą lūkestį nebūti stebimi vaizdo kameromis ir pareiškėjo siekis užfiksuoti galimai daromus pažeidimus nėra už jį viršesnis. Y. Y. nesutiko su pirmosios instancijos teismo atliktu įrodymų vertinimu ir teisės taikymu bei aiškinimu ir jį apskundė. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija, patikrinusi bylą teisės taikymo ir įrodymų vertinimo aspektu, vadovaudamasi nutartyje nurodytomis teisės aktų nuostatomis, pritarė pirmosios instancijos teismo padarytai išvadai, kad nėra pagrindo kitaip vertinti Y. Y. veiksmus, nei nurodyta Inspekcijos sprendime. Įvertinus tai, kad Y. Y. darytuose vaizdo įrašuose užfiksuotas kelias ir dalis gyvenamojo namo, esančio kitoje kelio pusėje, kuriame gyvena X. X., spręstina, kad Inspekcija tinkamai ir visapusiškai ištirtų įrodymų kontekste padarė teisingą išvadą, kad Y. Y. vykdytas vaizdo stebėjimas, kiek jis buvo vykdomas ne jam priklausančioje teritorijoje ir bendro naudojimo kelyje, buvo neteisėtas ir tokiu būdu jis pažeidė BDAR 5 straipsnio 1 dalies a punkte įtvirtintą teisėtumo principą. Teisėjų kolegija taip pat konstatavo, kad Inspekcija pagrįstai argumentavo, kad asmenys privačioje aptvortoje teritorijoje turi teisėtą lūkestį nebūti stebimi vaizdo kameromis ir Y. Y. siekis užfiksuoti galimai daromus pažeidimus, nėra už jį viršesnis, bei pastebėjo, kad ginčo dėl aplinkybės, jog Y. Y. vykdytas bendro naudojimo kelio vaizdo stebėjimas, kuriuo jis siekė įrodyti galbūt daromus / padarytus trečiojo suinteresuoto asmens pažeidimus, tiek, kiek jis buvo būtinas daromiems pažeidimams užfiksuoti bei juos pagrįsti, patenka į BDAR 6 straipsnio 1 dalies f punkte įtvirtintą išimtį, nėra. Y. Y. skundas atmestas, Inspekcijos sprendimas paliktas galioti.

LVAT paskelbė nutartį, kuria atmestas Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos apeliacinis skundas, konstatuojant, kad inspekcija neatliko visų būtinų veiksmų nagrinėdama skundą dėl galimai vykdomo vaizdo stebėjimo (2021-06-30, administracinė byla Nr. eA-1134-261/2021)

Asmens duomenų apsauga

Įrodinėjimas pagal BDAR ir **pirmoji bauda, paskirta pagal BDAR.**

LVAT atmetė pareiškėjos UAB „Secure Nordic payments“ (buvusios UAB „MisterTango“) apeliacinį skundą ir paliko galioti Vilniaus apygardos administracinio teismo **2019 m. gruodžio 5 d. sprendimą**, tuo pačiu ir pirmą Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos paskirtą baudą pagal Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą (**LVAT išplėstinės kolegijos 2021-07-02 nutartis, administracinė byla Nr. eA-745-261/2021**).

Asmens duomenų apsauga

Ginčas byloje kilo dėl Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos 2019 m. gegužės 14 d. sprendimo Nr. 3R-397(2.14) „Dėl administracinės baudos skyrimo UAB „MisterTango“ teisėtumo ir pagrįstumo. Sprendimu pareiškėjui skirta 61 500 Eur bauda už BDAR 5 straipsnio 1 dalies a, c, e ir f punktų, 32 ir 33 straipsnių pažeidimus.

- Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje pažymi, kad duomenų valdytojas yra atsakingas už BDAR 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų su asmens duomenų tvarkymu susijusių principų laikymąsi ir jis turi sugebėti tai įrodyti. **Duomenų valdytojas privalo įrodyti, kad asmens duomenys galėjo būti tvarkomi ir kad dėl to nebuvo pažeisti BDAR 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti su asmens duomenų tvarkymu susiję principai** (t. y. teisėtumo, sąžiningumo ir skaidrumo principas; tikslo apribojimo principas; duomenų kiekio mažinimo principas; tikslumo principas; saugojimo trukmės apribojimo principas; vientisumo ir konfidencialumo principas). Tai reiškia, kad duomenų valdytojas turi pareigą pateikti pakankamai tai pagrindžiančių įrodymų (2021 m. kovo 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2229-968/2021; 2020 m. liepos 8 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2837-968/2020).

- 25. Papildomai pastebėtina, kad BDAR 24 straipsnyje yra įtvirtintos duomenų valdytojo atsakomybę reglamentuojančios nuostatos: atsižvelgdamas į duomenų tvarkymo pobūdį, aprėptį, kontekstą bei tikslus, taip pat į įvairios tikimybės ir rimtumo pavojus fizinių asmenų teisėms ir laisvėms, duomenų valdytojas įgyvendina tinkamas technines ir organizacines priemones, kad užtikrintų ir galėtų įrodyti, kad duomenys tvarkomi laikantis šio reglamento. Tos priemonės prirėkus peržiūrimos ir atnaujinamos (1 d.); kai tai proporcinga duomenų tvarkymo veiklos atžvilgiu, 1 dalyje nurodytos priemonės apima duomenų valdytojo įgyvendinamą atitinkamą duomenų apsaugos politiką (2 d.). BDAR 31 straipsnyje reglamentuojamas bendradarbiavimas su priežiūros institucija: duomenų valdytojas ir duomenų tvarkytojas, taip pat, jei taikoma, jų atstovai, gavę prašymą bendradarbiauja su priežiūros institucija jai vykdant savo užduotis.

- 26. Pareiškėjas teigia, kad pirmosios instancijos teismas nepagrįstai vadovavosi BDAR 21 straipsnio 1 dalimi bei perkėlė įrodinėjimo našta duomenų valdytojui. Išplėstinė teisėjų kolegija vertina, kad pirmosios instancijos teismas per klaidą nurodė BDAR 21 straipsnio 1 dalį, kuri reglamentuoja duomenų subjekto teisę nesutikti, kad su juo susiję asmens duomenys būtų tvarkomi, nors iš tikrųjų turėjo būti nurodyta BDAR 5 straipsnio 2 dalis, ką rodo išdėstyti pirmosios instancijos teismo motyvai. Pripažintina, jog pirmosios instancijos teismas pagrįstai laikėsi pozicijos, kad būtent duomenų valdytojas privalo įrodyti, jog asmens duomenys tvarkomi laikantis BDAR reikalavimų. Kadangi teisinis reguliavimas, konkrečiai – BDAR 5 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas atskaitomybės principas – suponuoja, kad duomenų valdytojas turi pareigą pateikti tinkamą duomenų tvarkymą pagrindžiančius įrodymus, t. y. šį klausimą išsamiai reglamentuoja BDAR, pareiškėjo nurodoma Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika, suformuota nagrinėjant administracinių teisės pažeidimų bylas, ir nurodoma teisės doktrina, kurioje aptariami klausimai yra susiję ne su duomenų apsauga ar BDAR reikalavimais, nesudaro pagrindo keisti vertinimo dėl duomenų valdytojo pareigos sugebėti įrodyti, kad asmens duomenys galėjo būti tvarkomi ir kad dėl to nebuvo pažeisti BDAR 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti su asmens duomenų tvarkymu susiję principai.

- 27. Tačiau reikia pažymėti, kad pareiga priežiūros institucijai atlikti išsamų tyrimą ir priimti motyvuotą administracinį aktą, kaip teigia ir pareiškėjas, išlieka. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje nurodoma, kad priežiūros institucija (Inspekcija) privalo įvertinti ir nustatyti, ar duomenų valdytojo pateiktų paaiškinimų ir įrodymų pakanka konstatuoti, kad duomenys buvo tvarkomi su tvarkymo tikslu suderinamu būdu ir kad tai darant buvo laikomasi teisėtumo, sąžiningumo, skaidrumo, tikslo apribojimo, duomenų kiekio mažinimo, tikslumo principų, o kartu nepažeidžiamos duomenų subjekto teisių. Inspekcija privalo, be kita ko, atlikti faktinių aplinkybių tyrimą, teisinį nustatytų faktų vertinimą (kvalifikavimą), nustatyti ne pavienes faktines aplinkybes, o juridinių faktų visetą, būtiną ir pakankamą teisės normoms taikyti, taip pat iširti ir įvertinti nurodytas aplinkybes ir pateiktus įrodymus (2020 m. gruodžio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-4388-968/2020).

Asmens duomenų apsauga

Dėl donoro asmens duomenų tvarkymo, siunčiant žinutę, skatinančią duoti kraujo (LVAT 2020- 07-08 sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2837-968/2020) (Inspekcijos sprendimas paliktas galioti)

Inspekcija 2018-12-06 gavo X. X. skundą, kuriame X. X. nurodė, kad savo telefono ryšio numeriu iš kraujo donorystės įstaigos, kurioje prieš keletą metų buvo davęs kraujo, gavo trumpąją žinutę, skatinančią duoti kraujo, nors nėra davęs sutikimo naudoti jo kontaktinius duomenis pranešimams gauti. Išnagrinėjusi skundą Inspekcija nustatė, kad, nors kraujo donorystės įstaiga, teikdama X. X. nepageidaujamo turinio žinutę, turėjo viešąjį interesą, apimančią visuomenės skatinimą duoti kraujo, tačiau: 1) kraujo donorystės įstaiga neįrodė, kad siunčiant X. X. pranešimą buvo kilęs realus pavojus trečiojo asmens gyvybei, kuri galėtų būti išgelbėta X. X. davus kraujo; 2) kraujo donorystės įstaigos atliekamos užduotys, vykdomos viešojo intereso labui, arba kraujo donorystės įstaigos pavestų viešosios valdžios funkcijų vykdymas, organizuojant kraujo donorystės veiklą, yra nepakankamai apibrėžtos kraujo donorystę reglamentuojančiuose teisės aktuose, kaip to reikalaujama pagal BDAR 6 straipsnio 1 dalies d ir e punktus bei 3 dalį, taip pat pagal BDAR 9 straipsnio 2 dalies g ir i punktus, kad būtų užtikrintas teisėtas ir sąžiningas X. X. (ir kitų donorų) duomenų tvarkymas siunčiant jiems kraują duoti raginančius pranešimus; 3) X. X. tokių kraujo donorystės įstaigos veiksmų negalėjo tikėtis 2016 m. teikdamas kraujo donorystės įstaigai savo duomenis ir tokio turinio kraujo donorystės įstaigos pranešimas sukėlė jam neigiamas emocijas. Vertindama šių išvadų visumą, Inspekcija padarė išvadą, kad kraujo donorystės įstaiga, išsiųsdama X. X. kraują duoti raginantį pranešimą, pažeidė BDAR 5 straipsnio 1 dalies a punkte nustatytą teisėtumo, sąžiningumo ir skaidumo principą ir skyrė jai papeikimą. Kraujo donorystės įstaiga apskundė Inspekcijos sprendimą teismui. VAAT 2019-10-08 sprendimu kraujo donorystės įstaigos skundą tenkino – panaikino Inspekcijos sprendimą. Teismo vertinimu, Inspekcija, konstatuodama X. X. interesų pažeidimą, nes jam pareiškėjo išsiųsta SMS žinutė sukėlė neigiamas emocijas, privatų X. X. interesą iškėlė aukščiau viešojo intereso – asmens sveikatos apsaugos ir rūpinimosi žmonių sveikata. Teismo vertinimu, atsižvelgiant į tai, kad X. X. savo asmens duomenis pateikė donuodamas kraują ir sutiko, kad jo duomenys būtų tvarkomi pareiškėjo informacinėje sistemoje bei kraujo donorų registre, gautas pranešimas negalėjo būti siurprizinis bei sukelti jam neigiamų emocijų. Teismas konstatavo, kad SMS žinučių išsiuntimas kraujo donorams, skatinat juos duoti kraujo, susiklosčius kritinei situacijai, laikytina adekvačia priemone, skatinančia visuomenę duoti kraujo, kuri negali būti pripažįstama pažeidžiančia gavėjo interesus. Kraujo donorystės įstaiga X. X. duomenis tvarkė tuo tikslu, dėl ko jie ir buvo surinkti. Teismo vertinimu, aplinkybė, kad kraujo donorystės įstaigai pavestos vykdyti viešosios valdžios funkcijos nepakankamai apibrėžtos jos veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose, savaime negali būti pagrindų konstatuoti BDAR nuostatų, reglamentuojančių asmens duomenų tvarkymą, pažeidimu, kai toks asmens duomenų tvarkymas neginčijamai naudojamas viešojo intereso apsaugai užtikrinti. Kraujo donorystės įstaiga asmens duomenis tvarkė užtikrindama labai aiškiai išreikšto viešojo intereso apsaugą. Pozityvus veikimas, siekiant užtikrinti (sustiprinti) viešojo intereso apsaugą, negali būti laikomas neteisėtu ar iš esmės pažeidžiančiu asmens privatų interesą.

Asmens duomenų apsauga

Inspekcija padavė apeliacinį skundą, kuriuo prašė panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir priimti naują sprendimą – atmesti kraujo donorystės įstaigos skundą. Apeliacinio teismo teisėjų kolegija konstatavo, kad nei 2016 m. sutikimo turinys, nei kiti bylos duomenys nesudaro pagrindo išvadai, kad X. X. duodant šį sutikimą buvo arba turėjo būti aišku (t. y. kad šis duomenų subjektas buvo informuotas ir galėjo suprasti), jog šie duomenys bus naudojami tokiu būdu, koku jie buvo panaudoti, t. y. asmeninėms SMS žinutėms, skatinančioms duoti kraujo, siuntinėjimui. Vadinasi, kraujo donorystės įstaiga (asmens duomenų valdytojas) neįrodė, kad jis iš duomenų subjekto X. X. 2016 m. sutikimo pagrindu gautus asmens duomenis (t. y. telefono numerį, taip pat kitus asmens duomenis, kuriais remiantis SMS žinutės adresatu pasirinktas X. X.) tvarkė turėdamas šio duomenų subjekto sutikimą pastarojo asmens duomenis tvarkyti tokiu būdu, koku jie buvo tvarkomi ginčo atveju. Įvertinusi byloje surinktą informaciją, apeliacinio teismo teisėjų kolegija taip pat konstatavo, kad nagrinėjamu atveju SMS žinutė X. X. buvo išsiųsta ne todėl, kad 2018 m. lapkričio 29 d. dėl išskirtinės, vienkartinio pobūdžio, ekstraordinarinės situacijos buvo iškilusi tiesioginė grėsmė paties X. X. ar kito konkretaus fizinio asmens gyvybiniams interesams, o siekiant papildyti atitinkamos kraujo grupės kraujo komponentų atsargas. Šiuo aspektu pabrėžtina, kad 2018 m. susiklosčiusi situacija dėl konkrečios kraujo grupės kraujo komponentų atsargų trūkumo yra nepakankama BDAR 6 straipsnio 1 dalies d punkto taikymui dar ir dėl to, kad byloje nėra jokių duomenų apie neatidėliotiną poreikį išnaudoti tą dieną buvusias šios kraujo grupės kraujo komponentų atsargas gelbėjant konkrečių fizinių asmenų gyvybes. Teisėjų kolegijos vertinimu, tokios situacijos, kokia susiklostė kraujo donorystės įstaigoje nagrinėjamą 2018 m. dieną, kai kyla poreikis papildyti konkrečios kraujo grupės kraujo komponentų atsargas iki optimalaus lygio, dėl kraujo donorystės įstaigos vykdomos veiklos specifikos, vertintinos kaip standartinės, periodiškai pasikartojančios (arba galinčios pasikartoti) ir dėl to nesunkiai prognozuojamos. Tokio pobūdžio situacijoms kraujo donorystės įstaiga turi ir galimybę, ir pareigą tinkamai pasiruošti iš anksto, be kita ko, tinkamai reglamentuoti kraujo donorų asmeninių duomenų tvarkymą (pvz., gauti aiškius duomenų subjektų (kraujo donorų) sutikimus jų asmens duomenų tvarkymui tokiu būdu ir pan.). Taip pat nagrinėjamoje byloje nenustatyta, kad Europos Sąjungos ar Lietuvos teisės aktuose būtų konkrečiai reglamentuota, jog kraujo donorystės įstaiga, vykdydama savo funkcijas tokiose situacijose, kokia susiklostė nagrinėjamoje byloje, turi teisę asmens duomenis tvarkyti BDAR 6 straipsnio 1 dalies e punkto pagrindu. Tai nenustatyta ir, inter alia (be kita ko), bylai aktualios redakcijos Lietuvos Respublikos kraujo donorystės įstatyme, nei Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymu patvirtintuose Kraujo donorų registro nuostatuose. Apibendrinusi išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija nusprendė, kad Inspekcija sprendimu pagrįstai konstatavo, kad kraujo donorystės įstaiga, išsiųsdama X. X. kraują duoti raginantį pranešimą, pažeidė BDAR 5 straipsnio 1 dalies a punkte nustatytą teisėtumo, sąžiningumo ir skaidumo principą, ir nusprendė pagrįstai pripažinti šio asmens skundą (ADTAJ 31 str. 1 d.) bei kraujo donorystės įstaigai pareikšti papeikimą (BDAR 58 str. 2 d. (b) p.). Teisėjų kolegijos vertinimu, Inspekcijos pritaikytos poveikio priemonės nagrinėjamu atveju yra teisingos ir proporcingos, todėl Inspekcijos apeliacinis skundas buvo patenkintas, pirmosios instancijos teismo sprendimas panaikintas, o Inspekcijos sprendimas paliktas galioti.

Asmens duomenų apsauga

Iš esmės pirmoji byla, kuri baigėsi LVAT (t. y. nebuvo grąžinta viešojo administravimo institucijai išnagrinėti pareiškėjo prašymo ar pernagrinėti I-os instancijos teismui), yra **LVAT 2020 m. liepos 1 d. nutartis adm. b. Nr. eA-2601-629/2020**, kurioje Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija nubaudė papeikimu Įmonę, kad ši savo buv. darbuotojos (X.X.) asmeninio telefono numerį suteikė tretiesiems asmenims (I-os instancijos teismas ir LVAT paliko VDAI sprendimą)

Inspekcija 2018-12-13 gavo X. X. skundą, kuriame nurodyta, kad buvęs X. X. darbdavys (toliau – Įmonė) tvarko pareiškėjos asmeninio telefono ryšio numerį ir nurodo jį raštuose kreipiantis į valstybės įmonę (toliau – VI). Dėl šios priežasties X. X. nuolat skambina VI darbuotojai su klausimais, kurie skirti Įmonei. Išnagrinėjusi skundą, Inspekcija nustatė, kad Įmonė tvarkė ir teikė trečiosioms šalims X. X. asmeninio telefono ryšio numerį darbiųjų funkcijų vykdymo tikslu, siedama jį su kitų asmenų asmens duomenimis ir neturėdama nei vienos iš BDAR 6 straipsnio 1 dalyje nustatytų teisėto tvarkymo sąlygų ir tuo pažeidė BDAR 5 straipsnio 1 dalies a punkte nustatytą teisėtumo principą. Inspekcija pripažino X. X. skundą pagrįstu, pareiškė Įmonei papeikimą ir pateikė nurodymą. Įmonė apskundė teismui Inspekcijos sprendimu gautą papeikimą, teigdama, kad Inspekcija sprendimą priėmė neišsiaiškinusi ir nenustačiusi reikšmingų aplinkybių, tačiau VAAT 2019-08-08 sprendimu Įmonės skundą atmetė kaip nepagrįstą. VAAT padarė išvadą, kad Įmonė neįrodė, jog X. X. telefono numerį tvarkė teisėtu, sąžiningu ir skaidriu būdu bei tikslais, dėl kurių telefono numeris buvo tvarkomas po to, kai jis buvo perregistruotas X. X. vardu. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija nustatė, kad, įvertinus tai, jog fizinio asmens telefono ryšio numeris priskirtinas asmens duomenų kategorijai, Įmonė, perregistruodama X. X. asmeninį telefono ryšio numerį ir tapdama jo savininku, o vėliau perregistruodama tą patį numerį X. X. vardu, turėjo prisiimti atsakomybę ir įgyvendinti visas prievoles, susijusias su asmens duomenų tvarkymu, nustatytas BDAR. Byloje surinkti įrodymai patvirtina, kad prie VI rašto pateiktuose Įmonės prašymuose pateiktas X. X. telefono numeris, o nurodytos informacijos teisingumas (kontaktinis telefono numeris aptariamuose raštuose) buvo patvirtintas Įmonės atstovų, kurie minėtus prašymus užpildė atvykę į VI padalinį, todėl visiškai pagrįstai tiek Inspekcijos, tiek pirmosios instancijos teismo buvo prieita prie išvados, kad Įmonė yra atsakinga už tai, kad VI Įmonės užsakymų vykdymo tikslais buvo naudojamas Įmonės buvusios darbuotojos X. X. asmeninis telefono ryšio numeris. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija byloje surinktų bei ištirtų įrodymų pagrindu taip pat pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad Įmonė neįrodė, jog X. X. telefono numerį tvarkė teisėtu, sąžiningu ir skaidriu būdu bei tikslais, dėl kurių numeris buvo tvarkomas po 2018 m. sausio 26 d., kai numeris buvo registruotas X. X. Vardu, ir Įmonės apeliacinį skundą atmetė.

Asmens duomenų apsauga (BDAR neminimas, bet svarbu)

Dėl darbuotojų biometrinių duomenų tvarkymo vidaus administravimo tikslu sutikimo pagrindų (LVAT 2020-04-02 sprendimas administracinė byla Nr. A-3345-822/2020 (Inspekcijos nurodymas paliktas galioti)

Inspekcija, atlikusi tyrimą savo iniciatyva dėl biometrinių asmens duomenų (pirštų atspaudų) tvarkymo teisėtumo vienoje iš sanatorijų (toliau – Sanatorija), bei jo metu Inspekcijos direktoriaus 2015-12-15 pavedimu atlikusi asmens duomenų tvarkymo teisėtumo patikrinimą Sanatorijoje bei parengusi 2016-02-23 Patikrinimo aktą, nustatė, kad: 1) Sanatorijos darbuotojų biometriniai duomenys Sanatorijoje tvarkomi vidaus administravimo tikslu, t. y. darbo laiko kontrolės ir darbo drausmės tikslu; 2) šį tikslą pasiekti Sanatorijoje yra galimybė naudojant privatumo nepažeidžiančias priemones, tokias kaip skaitmeniniai kodai, kortelės, darbuotojų registracija apsaugos poste; 3) Sanatorijos darbuotojų biometrinių duomenų tvarkymas iš esmės yra pasirinktas dėl patogumo ir ekonomiško, o ne esant būtinumui tvarkyti šiuos duomenis; 4) darbuotojų biometriniai duomenys tvarkomi neatlikus darbuotojų interesų pusiausvyros vertinimo, ir padarė išvadą, kad trys įmonės Sanatorijos darbuotojų biometrinius duomenis (pirštų atspaudų modelius) tvarko neturėdamos nei jų nurodomo biometrinių duomenų tvarkymo teisinio pagrindo, numatyto nagrinėjamų įvykių metu galiojusio ADTAI-1 5 straipsnio 1 dalies 1 punkte – darbuotojo savanoriško sutikimo (atsižvelgiant į tai, kad darbuotojai yra socialiai priklausomi nuo darbdavio), nei šių duomenų tvarkymo teisinio pagrindo, numatyto ADTAI-1 5 straipsnio 1 dalies 6 punkte – teisėto intereso, kai duomenų subjekto interesai nėra svarbesni, nei jokio kito ADTAI-1 5 straipsnio 1 dalies 2–5 punktuose nustatyto asmens duomenų teisėto tvarkymo kriterijaus, ir minėtus darbuotojų asmens duomenis tvarko (renka, naudoja), neteisėtai, pažeisdamos ADTAI-1 3 straipsnio 1 dalies 2 punktą. Atlikus šį tyrimą, trims įmonėms, susijusioms su Sanatorijos darbuotojų duomenų tvarkymu, (toliau – Bendrovės) 2017-06-22 duotas nurodymas – nedelsiant nutraukti Sanatorijos darbuotojų biometrinių duomenų tvarkymą bei sunaikinti anksčiau surinktus darbuotojų pirštų atspaudų modelius (unikalius, bazinius binarinius kodus).

Asmens duomenų apsauga

Bendrovės apskundė Inspekcijos nurodytą teismui.

Pirmosios instancijos teismas panaikino Inspekcijos nurodymą ir laikėsi nuostatos, kad darbuotojai buvo informuoti apie numatomą asmens duomenų rinkimą ir tvarkymą, jiems buvo nurodyta, kokių tikslų jų duomenys bus tvarkomi, o savo sutikimus išreiškė žodžiu bei veiksmais. Pirmosios instancijos teismo pozicija yra tokia, kad darbuotojų duoti sutikimai yra savanoriški, duomenų subjektai galėjo pasirinkti, o nesutikimo atveju nėra neigiamų padarinių grėsmės, sutikimai duoti žinomai (pagrįsti informacija) ir yra konkretūs (suprantami, duomenų tvarkymo aprėptis ir padariniai aiškiai ir tiksliai nurodyti).

Inspekcija apskundė pirmosios instancijos teismo sprendimą. Teisėjų kolegija nesutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad darbuotojai apie jų biometrinių duomenų tvarkymą buvo tinkamai informuoti žodžiu bei su tokiu tvarkymu sutiko tiek žodžiu, tiek konkludentiniais veiksmais, ir sprendė, kad Inspekcijos tyrimo metu pagrįstai nustatyta, kad Bendrovių darbuotojų biometriniai duomenys buvo renkami be jų sutikimo, o iki 2016 m. gruodžio 30 d. darbuotojai neturėjo realios galimybės nesutikti su savo asmens duomenų tvarkymu (nebuvo alternatyvių būdų pažymėti atvykimą į darbą ar išvykimą iš jo), kitaip nei pateikiant savo biometrinius duomenis (pirštų atspaudų modelius). Teisėjų kolegija konstatavo, kad Bendrovės darbuotojų biometrinius duomenis tvarkė neturėdamos darbuotojų sutikimų; kad byloje nėra įrodymų, jog Bendrovės turėjo sutikimus tvarkyti biometrinius duomenis ir (arba) buvo informavę savo darbuotojus apie jų pirštų atspaudų rinkimo ir tvarkymo tikslus, duomenų subjektų teises ir pan. Tai, kad Bendrovių darbuotojams nebuvo suteikiama informacija apie jų biometrinių tvarkymą bei nebuvo gaunami jų sutikimai, patvirtinta ir tai, kad tyrimo metu Bendrovės neturėjo jokio dokumento, reglamentuojančio asmens duomenų tvarkymą, ir (arba) dokumento, patvirtinančio darbuotojų informavimą žodžiu. Teisėjų kolegijos nuomone, vėlesnis darbuotojų sutikimų pateikimas nepaneigia tos aplinkybės, kad tyrimo metu Bendrovės neturėjo darbuotojų sutikimų tvarkyti biometrinius darbuotojų duomenis. Kita vertus, Bendrovės neįrodė, kad nagrinėjamu atveju laikėsi teisės į privatų gyvenimą ir asmens duomenų apsaugos standartų, grindžiamų griežtu proporcingumo testu. 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupės 2012-04-27 Nuomonėje 3/2012 nurodoma, kad naudojant biometrinius duomenis turi būti griežtai įvertintas tvarkomų duomenų būtinumas ir proporcingumas, tačiau Bendrovės neįtikino teisėjų kolegijos, kad tokį vertinimą jie buvo atlikę prieš taikydami ginčo priemones. Taip pat teisėjų kolegijos neįtikino Bendrovių paaikškinimai, kad jie tik biometrinių duomenų tvarkymo priemonėmis gali pasiekti tikslų – darbo laiko apskaitos ir darbo drausmės kontrolės. Apibendrinant teisėjų kolegija padarė išvadą, kad darbdaviai biometrinių duomenų tvarkymo priemonės galėtų taikyti siekdami tam tikrų specialiųjų tikslų tik išskirtinėmis aplinkybėmis, kurios nagrinėjamu atveju nebuvo nustatytos. Apeliacinis teismas panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimą ir paliko galioti Inspekcijos nurodymą

Asmens duomenų apsauga

LVAT 2022-02-02 nutartis administracinėje byloje A-222-261/2022)

Inspekcija 2020 m. atliko planinį patikrinimą įstaigoje, teikiančioje ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą (toliau – Ugdymo įstaiga). Atlikdama tikrinimą Inspekcija nustatė, kad rinkdama duomenis, įrodančius Ugdymo įstaigos nelankymo priežastis, Ugdymo įstaiga, be kita ko, renka ir tokius duomenis, kaip tėvų (globėjų) darbovietė, faktas, jog vaikas lankėsi ir kada lankėsi gydymo įstaigoje bei konstatavo, kad tokiu būdu Ugdymo įstaiga pažeidė tikslo apribojimo ir duomenų kiekio mažinimo principus, įtvirtintus BDAR. Inspekcija nurodė Ugdymo įstaigai iš vaiko tėvų (globėjų) nerinkti dokumentų, pagrindžiančių Ugdymo įstaigos nelankymo priežastį su tikslu apskaičiuoti mokėtino mokesčio už Ugdymo įstaigą dydį; patikslinti veiklos įrašus tvarkomų duomenų apimties klausimu, atsižvelgiant į Inspekcijos sprendime padarytas išvadas dėl galimų šiais tikslais tvarkyti asmens duomenų apimties; apie nurodymų įvykdymą informuoti Inspekciją, pateikiant tai patvirtinančius įrodymus. Ugdymo įstaiga buvo įspėta, kad neįvykdžius įpareigojimų, Inspekcija turi teisę pradėti administracinio nusižengimo teiseną Ugdymo įstaigos atžvilgiu. Ugdymo įstaiga, nesutikdama su Inspekcijos sprendimu, kreipėsi į teismą ir nurodė, kad vykdydama sprendimą pažeis norminį teisės aktą – Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2019 m. gruodžio 4 d. sprendimu Nr. 1-305 patvirtinto Mokesčio už vaiko išlaikymą Vilniaus miesto savivaldybės mokyklose, įgyvendinančiose ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas (toliau – Aprašas), kuris pareiškėjui yra privalomas, todėl viršys Ugdymo įstaigai suteiktus įgaliojimus ir dėl tokio pažeidimo jos vadovui gali grėsti atsakomybė. Ugdymo įstaiga taip pat nurodė, kad nepanaikinus Inspekcijos sprendimo, patenka į situaciją be išeities, nes nepanaikinus Inspekcijos sprendimo, Ugdymo įstaiga pažeistų Aprašo nuostatas, o įvykdžius įpareigojimus gali būti pradėta administracinio nusižengimo teiseną.

Asmens duomenų apsauga

Vilniaus apygardos administracinis teismas Ugdymo įstaigos skundą atmetė. Vadovaudamasis BDAR ir ADTAI teismas akcentavo, kad nagrinėjamu atveju yra itin aktualus duomenų kiekio mažinimo principas, kuris nustato, kad tvarkomi asmens duomenys turi būti adekvatūs, tinkami ir tik tokie, kurių reikia siekiant tikslų, dėl kurių jie tvarkomi. Šis tikslas apriboja duomenų, kurie yra tvarkomi, apimtį. Teismas atkreipė dėmesį, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismas yra konstatavęs, kad BDAR yra bendro pobūdžio tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse – todėl jis savo paties pobūdžio ir vietos Europos Sąjungos teisės šaltinių sistemoje veikia iš karto ir gali suteikti fiziniams asmenims teises, kurias nacionaliniai teismai privalo ginti. Tiesioginis BDAR taikymas reiškia, kad jo įsigaliojimas ir palankus ar nepalankus taikymas tam tikriems teisės subjektams nepriklauso nuo jokių nacionalinės teisės priemonių priėmimo, nes griežtas šio įsipareigojimo laikymasis yra privaloma vienalaikio ir vienodo reglamentų taikymo visoje Europos Sąjungoje sąlyga. Teismas pabrėžė, kad pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išaiškinimus tais atvejais, kai tuos pačius teisinius santykius reguliuoja ir reglamento, ir nacionalinės teisės nuostatos, visų pirma, turi būti vadovaujama si reglamento normomis. Būtent reglamentas tokiu atveju yra pagrindinis teisės aktas, kuriame įtvirtintas reguliavimas taikomas tiesiogiai. Ugdymo Įstaiga, nesutikdama su pirmosios instancijos teismo sprendimu, kreipėsi su apeliaciniu skundu į LVAT, iš esmės skundą grįsdama tais pačiais argumentais.

LVAT teisėjų kolegija Ugdymo įstaigos skundą atmetė ir pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą, ir, įvertinęs apeliacinio skundo nagrinėjimo ribų taisyklę, pasisakė tik dėl BDAR taikymo viršenybės prieš nacionalinę teisę ir pakartotinai konstatavo, kad BDAR yra tiesioginio taikymo Europos Sąjungos teisės aktas ir juo užtikrinamas vienodas Europos Sąjungos teisės taikymas visose valstybėse narėse. Taip pat LVAT rėmėsi Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. birželio 25 d. didžiosios kolegijos sprendimu Daniel Adam Popławski (C-573/17), kur buvo konstatuota, kad kiekvienas nacionalinis teismas, nagrinėdamas jo jurisdikcijai priklausančią bylą, kaip valstybės narės institucija privalo netaikyti jokios nacionalinės teisės nuostatos, prieštaraujančios Europos Sąjungos teisės normai, kuri yra tiesiogiai veikianti jo nagrinėjamoje byloje. Taigi apeliacinės instancijos teismo išaiškinimu šioje byloje Inspekcija, nustaciusi BDAR nuostatų pažeidimą, neprivalėjo vertinti Aprašo atitikties BDAR ir pripažinti prieštaravimą BDAR, tačiau nustaciusi pažeidimą turėjo pareigą jį tiesiogiai kvalifikuoti pagal BDAR nuostatas.

Asmens duomenų apsauga ir informacijos sklaida

Dėl žiniasklaidos veiklos ypatumų visuomenės informavimo santykiai „nusipelno“ specialaus teisinio reglamentavimo. BDAR 85 straipsnyje nustatyta, kad valstybės narės teisėje teisė į asmens duomenų apsaugą pagal šį reglamentą turi būti suderinta su teise į saviraiškos ir informacijos laisvę, įskaitant duomenų tvarkymą žurnalistikos tikslais ir akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais. Duomenų tvarkymui žurnalistikos tikslais valstybės narės numato II skyriaus (principai), III skyriaus (duomenų subjekto teisės), IV skyriaus (duomenų valdytojas ir duomenų tvarkytojas), V skyriaus (asmens duomenų perdavimas į trečiąsias valstybes arba tarptautinėms organizacijoms), VI skyriaus (nepriklausomos priežiūros institucijos), VII skyriaus (bendradarbiavimas ir nuoseklumas) ir IX skyriaus (specialūs duomenų tvarkymo atvejai) išimtis arba nuo jų nukrypti leidžiančias nuostatas, jei jos yra būtinos, kad teisė į asmens duomenų apsaugą būtų suderinta su saviraiškos ir informacijos laisve. Atkreiptinas dėmesys, jog Lietuvoje specialusis įstatymas yra Visuomenės informavimo įstatymas. Šio įstatymo 14 straipsnyje „Privataus gyvenimo apsauga“ nustatyta, kad rengiant ir platinant viešąją informaciją, privaloma užtikrinti žmogaus teisę į privataus pobūdžio informacijos apsaugą (1 d.), informaciją apie privatų gyvenimą galima skelbti, tik jei tas žmogus sutinka, išskyrus šio straipsnio 3 dalyje nurodytus atvejus (2 d.), informacija apie privatų gyvenimą gali būti skelbiama be žmogaus sutikimo tais atvejais, kai ji padeda atskleisti įstatymų pažeidimus ar nusikalstamas veikas, taip pat kai informacija yra pateikiama viešai nagrinėjant bylą; be to, informacija apie viešojo asmens privatų gyvenimą gali būti skelbiama be jo sutikimo, jeigu ši informacija atskleidžia visuomeninę reikšmę turinčias privataus šio asmens gyvenimo aplinkybes ar asmenines savybes (3 d.).

Asmens duomenų apsauga ir informacijos sklaida

Pagal Visuomenės informavimo įstatyme 14 str. 3 d. informacija apie privatų gyvenimą gali būti skelbiama be žmogaus sutikimo tais atvejais, kai ji padeda atskleisti įstatymų pažeidimus ar nusikalstamas veikas, taip pat kai informacija yra pateikiama viešai nagrinėjant bylą. **LVAT 2020 m. sausio 22 d. nutartis adm. byloje Nr. eA-2406-624/2020** Šioje byloje pareiškėja buvo nubausta dėl to, kad internete skleidė asmens, jai padariusios žalą, duomenis.

- 1) Adm. teismas nurodė, kad įvertinus Publikacijas, darytina išvada, kad minėta informacija nepadedą atskleisti įstatymų pažeidimus ar nusikalstamas veikas. Atsakovės tyrimo metu nepateikta jokios objektyvios informacijos, kad trečiojo suinteresuoto asmens nuotraukas būtų vertinę ir dėl jų pasisakę teismai ar teisėsaugos institucijos. Pareiškėjos informacija nepagrindžia išimties pritaikymo nagrinėjamoje situacijoje dėl privačios informacijos skelbimo, o yra grįsta pareiškėjos, kaip priešingos ginčo šalies, subjektyviu suinteresuotumu skelbti trečiojo suinteresuoto asmens nuotraukas. Be to, pareiškėjos argumentai, kad informacija gali padėti atskleisti įstatymo pažeidimus, yra lingvistiškai neteisingas teisės normos aiškinimas, kadangi apie galimą padėjimą ateityje joje nekalbama. Taigi, nagrinėjamu atveju akivaizdu, kad pareiškėja kilusį privataus pobūdžio konfliktą siekia spręsti viešindama kito asmens privataus gyvenimo aplinkybes be jo sutikimo. Kai nėra pagrindžiamas visuomenės interesas tokias aplinkybes žinoti, tai akivaizdžiai pažeidžia saviraiškos laisvės ir privataus asmens gyvenimo apsaugos pusiausvyrą. Privataus pobūdžio konfliktas, kai nėra aptariamų Visuomenės informavimo įstatymo 14 straipsnio 3 dalyje nustatytų aplinkybių, savaime nepatvirtina asmens privataus gyvenimo apsaugos pažeidimo.

Asmens duomenų apsauga ir informacijos sklaida

2) Antras reikalavimas – informacija yra pateikiama viešai nagrinėjant bylą. Tarnybos tyrimo metu pareiškėjos nurodyti argumentai, kad trečiojo suinteresuoto asmens nuotraukos paimitos iš jo socialinio tinklo Facebook paskyros buvo pareiškėjos (jos atstovo) teiktos į Klaipėdos miesto apylinkės teismo civilinę bylą, nepagrindžia išimties taikymo, kadangi byla buvo išnagrinėta uždarame posėdyje. Net jei šie rašytiniai paaiškinimai ir būtų buvę prijungti prie civilinės bylos, šiai konkrečiai situacijai neturi teisinės reikšmės, nes išimtis taikoma viešų posėdžių metu pateiktai informacijai. Įrodymų, pagrindžiančių faktą, kad nuotraukos su trečiuoju suinteresuotu asmeniu atvaizdu būtų pateiktos ir svarstytos viešo teismo posėdžio metu, nėra. Vadinasi, pareiškėja neišpildė ir šio reikalavimo.

3) Trečiasis atvejis, kai gali būti taikoma Visuomenės informavimo įstatymo 14 straipsnio 3 dalies išimtis, t. y. kai informacija apie viešojo asmens privatų gyvenimą gali būti skelbiama be jo sutikimo, jeigu ši informacija atskleidžia visuomeninę reikšmę turinčias privataus šio asmens gyvenimo aplinkybes ar asmenines savybes, nagrinėjama apskritai negali būti svarstomas, nes jis taikytinas tik viešiesiems asmenims. Pareiškėja nepateikė argumentų, kad trečiasis asmuo yra viešasis asmuo ar galėtų būti tokiu laikomas dėl savo užimamų pareigų ar visuomenei reikšmingos veiklos, todėl šiuo aspektu Sprendimas irgi yra teisėtas bei pagrįstas.

Asmens duomenų apsauga ir informacijos sklaida

- Kebliausia ir detalaus aiškinimo reikalaujanti yra situacija, susijusi su Visuomenės informavimo įstatymo 14 str. 3 d., numatančia galimybę skleisti informaciją apie asmens privatų gyvenimą be jo sutikimo, aiškinimu. Iš esmės tai ir yra toji probleminė situacija, kai asmens duomenys yra be jo sutikimo teikiami viešojo intereso labui. **LVAT išplėstinė kolegija 2021 m. rugsėjo 15 d. sprendime adm. byloje Nr. eA-2066-624/2021**, vertindama saviraiškos laisvę ir privatų gyvenimą (jų santykį), be kita ko, nurodė, kad nors žiniasklaida neturi peržengti tam tikrų ribų, susijusių konkrečiai su kitų asmenų reputacija ir teisėmis, vis dėlto jos užduotis yra skleisti (būdu, atitinkančiu jos pareigas ir atsakomybes) informaciją ir idėjas visais viešojo intereso klausimais.
- LVAT minėtame sprendime nesutiko su Žurnalistų etikos inspektoriumi dėl viešojo asmens sąvokos, t. y. Visuomenės informavimo įstatyme įtvirtinta viešojo asmens sąvoka turėtų būti aiškinama, atsižvelgiant į Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją šiuo klausimu. Nagrinėjamu atveju nėra ginčo dėl to, kad trečiasis suinteresuotas asmuo neturi viešojo administravimo įgaliojimų, neadministruoja viešųjų paslaugų teikimo, dėl savo darbo pobūdžio nuolat nedalyvauja valstybinėje ar visuomeninėje veikloje. Vis dėlto, išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, turtingiausi šalies asmenys užima tokią padėtį visuomenėje, dėl kurios jų veikla, susijusi su jų turto valdymu, turi reikšmės viešiesiems reikalams (daugelio darbo vietų kūrimui, verslo aplinkai, mokesčių į valstybės biudžetą surinkimui), todėl jie yra viešieji asmenys tiek Konvencijos, tiek Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 77 dalies prasme. Tačiau tuo atveju, kai jie neužima jokių oficialių pareigų viešajame sektoriuje, jų teisė išlaikyti savo privatų gyvenimą slaptu yra iš principo platesnė nei viešųjų asmenų, kurie tokias pareigas užima. LVAT, atkreipęs dėmesį į tai, kad pagal VII 14 str. 3 d. informacija apie viešojo asmens privatų gyvenimą gali būti skelbiama be jo sutikimo, jeigu ši informacija atskleidžia visuomeninę reikšmę turinčias privataus šio asmens gyvenimo aplinkybes ar asmenines savybes, grąžino bylą Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybai, ar turtingiausių asmenų sąrašo skelbimas tikrai turi visuomeninę reikšmę.

Nelaisvi asmenys ir asmens duomenų apsauga

LVAT 2020 m. balandžio 29 d. nutartis adm. byloje Nr. eA-1208-1062/2020

Pareiškėjas X.X. skunde teismui nurodė, kad yra įsitikinęs, jog dėl neteisėto Pravieniškių PN-AK pareigūno elgesio, kad jis be X.X. sutikimo jo sutuoktinei Y.Y. suteikė informaciją apie pareiškėjo bausmės atlikimą, ji nusprendė nutraukti su X.X. sudarytą santuoką. Pareiškėjas pažymėjo, kad pareigūnas, nesant X.X. sutikimo, jo sutuoktinei ne tik suteikė informaciją, bet ir ją apšmeižė ir išvadino žodžio nesilaikančiu narkomanu.

Teisėjų kolegija pažymi, kad administracinėje byloje nėra pateikta įrodymų, kokios konkrečios informacijos apie X. X. jo sutuoktinę prašė pateikti ir kokia informacija buvo pateikta, tačiau tai nepaneigia fakto, kad ji buvo pateikta nesant pareiškėjo sutikimo. Jokių įrodymų, patvirtinančių pareiškėjo sutikimą, kad jo sutuoktinei būtų teikiama informacija, atsakovo atstovas nepateikė. Nepateikdamas įrodymų, kad buvo pateikta tik bendra informacija, o ne konkretūs asmens duomenys, atsakovas nepaneigė, kad informacija buvo teikiama nesilaikant *Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo* 5 straipsnio 1 dalies nuostatų, t. y. negavus pareiškėjo sutikimo tokią informaciją teikti. Taigi, pareiškėjo X.X. teiginys dėl neteisėtų pataisos įstaigos veiksmų nebuvo paneigtas.